

under Hovedgaardene. — Smidlertid er den Erklæring, som den høitærede Minister gav, dog ikke fuldt ud tilfredsstillende, — jeg mener navnlig overfor hans eget Princip, hans egen Tanke, at Bønderjord skal forblive at være Bønderjord. Jeg skal nævne et Exempel for at vise, hvad jeg mener. En Hovedgaardseier paa en af Verne ønsker at inddrage i. Ex. 5 Bøndergaarde med tilsammen 20 Tdr. Hartkorn, og saa faar han Lov til at udlægge 20 Tønder Hartkorns Hovedgaardstaxt i Stedet for disse Gaarde, tage 20 Tønder Hartkorns Hovedgaardstaxt i Sjælland og lægge dem over til Verne og derved føre udfrit Hartkorn over til Hovedgaarden. Som den ærede Minister selv sagde, saa skal der i saa Fald udlægges 5 Bøndergaarde af den samme Størrelse, og han har senere erklæret, at det skal være med det samme Antal Tønder Hartkorn. Nu er det imidlertid Praxis, at man meget godt kan faae Bevilling til at lægge et Par Bøndergaarde sammen, og naar det saa ikke bliver gjenneført som fast Praxis — der maa siges at have Lovhjemmel eller ikke at kunne fraviges — at i de Tilfælde, hvori saadanne Hovedgaardstaxter udfrit og frit Hartkorn ombyttes, skal der ikke alene udlægges det tilsvarende Antal Tønder Hartkorn til Bøndergaarde, men dette skal ogsaa faktisk bygges og have Beboere, Besætning osv., — ja, saa bliver Følgen af den hele Forholdsregel faktisk den, at Bøndergaardene forsvinde, og Hovedgaarden bliver ved at være Hovedgaard. Bliver der ikke bygget 5 Bøndergaarde paa de 20 Tønder Hartkorn, saa bliver det faktisk Tilfælde, at Hovedgaarden ligger der bestandig, det hedder sig nu med udfrit Hartkorn i Stedet for som før med frit, men det er ogsaa den hele Forskjel. Heri er der imidlertid en betydelig Fare, og jeg skal tillade mig at paavise, at Faren faktisk er til Stede. Jeg skal imidlertid først forudsikke den Bemærkning, at vi jo Alle ere enige om det Vigtige i, hvad den høitærede Minister sagde, at vor Lovgivning gennem de sidste 100 Aar, ja gennem de sidste Sekler, netop har gaaet ud paa at skjærme Bøndeeiendommen. Det er udgaaet fra de enevelbige Konger i Forbindelse med Godseierne; de have fastslaaet dette Princip i Lovgivningen og Administrationen i Overbevisningen om, at et Lands rolige Udvikling og konservative In-

teresser skjærmes bedst ved en dygtig Bøndestand, skjærmes bedst, jo større et Antal af fri og uafhængige Familier der er i Riget, og særlig naar Jorden er delt ud i Eiendomme store nok til at ernære en Familie ved Familiens eget Arbejde. Et nok saa stort Overskud i Statskassen af Toldindtægter beviser aldeles ikke bestemt, at det er et rigt Samfund, der svarer disse; thi der er Intet i Veien for, at dette Samfund kan være delt i saa Rigmænd og et stort Proletariat, kan være delt i et Landboproletariat og velhavende Byer, hvis Luxus betinger en stor Brug af toldpligtige Varer. Nei, den sande Rigdom for et Samfund er en stor Mængde dygtige, nyttige og tilfredse Familier, og ere disse spredte over hele Landet, saa ligger deri en stor Sikkerhed for en rolig og sund Udvikling af dette Samfund. Af alle Lande er Danmark netop ved sin Landblovngivning det heldigst stillede i saa Henseende i Europa. Vi have alle mulige Betingelser netop i vor Bøndestand for en rolig og sund Udvikling af vore Samfundsforhold. Jeg kan henvise til, at netop i dette Dieblit lyder der Klager fra Masser af Egne i Preussen — og netop fra Godseiernes Side — hvor i Tidens Løb Bøndestanden er forsvunden for at give Plads for Herregaarde, medens de tidligere Landsbyer nu kun bebos af et Landboproletariat, af Dagleiere, og jeg vil henvise til Irland, hvis Ulkker udelukkende stamme derafra, at det ikke har en Bøndestand, men kun et Landboproletariat. Jeg har endnu i denne Morgen læst i en Korrespondance fra England, at man der meget stærkt bestræfter sig med den næsten umulige Tanke i England atter at skabe en Bøndestand, saa jeg mener, at hele vor Tradition, hele vor Lovgivning, Alt, hvad der i dette Dieblit passerer i Landet henviser os — og særlig de konservative Klasser, Godseierne — til at gjøre, hvad der kan gjøres for at bevare Bøndestanden for Landet. At dette er almindelig følt og er et almindeligt Ønske overalt i Landet, saavel blandt Godseierne som i det Hele taget blandt Jordbrugerne, har jævnlig fundet Udtryk i den offentlige Diskussion, ligesom det ogsaa i de senere Aar er kommet frem paa de større Landbomøder. Men jeg skal dog vise, at dette Forhold, at Lovgivningen i sin Helhed og, ifølge den høit-